

337.750

63

Др. Богдан Ст. Марковић

КОМЕНТАР ЗАКОНА

О

ЗЕМЉОРАДНИЧКИМ И ЗАНАТСКИМ ЗАДРУГАМА

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА — КНЕЗ МИХАИЛОВА, БР. 1.

БЕОГРАД

1921.

Штамп. „Св. Сава“, Бранкова 16. Телефон 249. Београд.

КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЗЕМЉОРАДНИЧКИМ И ЗАНАТСКИМ ЗАДРУГАМА

Земљорадничке задруге појавиле су се у Србији још 1894 године. У то време, све док није донесен закон о земљорадничким задругама, оне су свој пословни живот оснивале на међусобном уговору самих задругара, на слободној вољи задругара. Тај уговор имао је важност само у кругу задругара — у задругарским редовима. Он је сам по себи био слаба веза, а да би могао обезбедити правилан развитак земљорадничких задруга. Без икаквих даљих последица, он је могао бити раскинут, те земљорадничкој задрузи ова основа није била довољна за њен пословни живот. Па и сам положај задруге у држави није био одређен: права и дужности задруге, међусобни односи задругара у задрузи, њихови односи према задрузи, односи задруге и задругара према незадругарским редовима.

Закон о земљорадничким и занатским задругама, донесен је 3 децембра 1898 године. Увиђајући још у оно време важност задруга по економски живот сеоског живља, држава је почела да помаже развитак задруге. Доношењем овога закона, држава је смерала да отклони горње недостатке, и да створи правну основу, која ће да обезбеди правилан и успе-

шан развитак задруга — да задрузи, као целини, прибави већу важност.

Законске одредбе закона о земљорадничким и занатским задругама, подељене су у *десет одељака*, односно у *110 законских чланова*:

I. Опште одредбе

Члан 1.

Врсте задруга по циљу који теже да постигну.

Закон овај обухвата *земљорадничке* и *занатске* задруге.

A. *Земљорадничке задруге* могу вршити ове послове:

1, давати својим задругарима кредит и примати на приплод уштеђевине;

2, набављати задругарима средства за посебну или заједничку употребу, као: пољопривредне справе, семење, саднице, стоку, алате, сировине за прераду итд.;

3, набављати задругарима средства за потрошњу;

4, заједнички производити пољопривредне производе, или их заједнички прерађивати, или радити и једно и друго; и

5, заједнички продавати своје пољопривредне производе или своје израђевине.

B. *Занатске задруге* могу вршити ове послове:

1, заједнички набављати сировине и справе, ради посебне или заједничке прераде или употребе;

2, заједнички продавати предмете посебно израђене;

3, заједнички израђивати предмете и заједнички их продавати; и

4, заједнички се обезбеђивати на случај болести, повреде у раду, старости и смрти.

И земљорадничке и занатске задруге могу вршити један, више или све поменуте послове.

1. *Циљ* задруга је унапређење привреде својих задругара и њихово културно усавршавање. Само такве задруге могу у смислу закона постојати, тј. бити уведене у задружни регистар (члан 9). Задруге основане у другом смеру (нпр. политичком), као такве не могу постојати. Поред овога циља, задруге могу тежити и другоме културном циљу: оснивање читаоница, књижница и др.; али привредан циљ мора бити главни.

2. *Одлике* задруге су: удружење личности (задругара) а не капитала; неограничен број задругара тј. слободан приступ и иступ задругара из задруге; унапређење привреде задругара; заједничко руковање пословима — самоуправа.

Члан 2.

Врсте задруга с погледом на одговорност задругара.

Задруге могу бити или на основи неограничене или на основи ограничене одговорности задругара (чланова.)

У првом случају одговарају задругари за обавезе задругине солидарно целим својим имањем, а у другом случају одговарају само до извесне унапред утврђене суме. Ну у оба случаја одговараће до мере, која је предвиђена у чл. 90. овог закона.

1. Задруга је удружење личности, а не капи-

тала, а за њено пословање потребна јој је материјална основа, на којој ће она да послује. Задругари претварају своје лично газдинство у задружно газдинство, у циљу, да им задруга у томе газдинству изврши оне послове, које они сами нису у стању посебице да изврше. И претварајући то своје лично газдинство у задружно, они претварају своју личну имовину (целу или делимице) у задружну имовину, тиме, што за обавезе задругине одговарају солидарно (један за све, сви за једног), целим својим имањем, или до извесне унапред утврђене суме (делимично). Како се ова одговорност задругара остварује, налази се у члану 72—83 закона.

2. И код неограничене одговорности задругара постоји извесно ограничење. На име, задругари земљорадничких и занатских задруга, одговарају за обавезе задругине, а и за своје личне обавезе према задрузи, до мере, коју утврђује тачка 4. и 4а члана 471. грађанског судског поступка.

II. Оснивање задруге

Члан 3.

Прави услови постојања задруге.

Оснивању задруге може се приступити, кад се у тој намери сложе најмање десет лица, која пуноважно могу располагати својом имовином.

1. Сматра се да је потребан најмањи број од десет лица, који ће моћи да остварује циљ задружног газдинства. За управни одбор задруге потребно

је најмање три лица, а и за надзорни одбор три лица. По члану 62 закона, ако овај број задругара буде мањи од десет задруга престаје, а на предлог управног одбора надлежном првостепеном суду.

2. Као последица потребе да задруга оснива свој живот на солидарној одговорности задругара, тражи се, да ти задругари могу пуноважно располагати својом имовином. Пуноважно могу располагати својом имовином лица: пунолетни грађанин, који има право да располаже својом имовином; који није под стараштвом, или под стечајем, и који ужива сва грађанска права. За малолетнике тражи се одобрење старалаца, да може ступити у задругу. У породици може бити задругар старешина породице, или по овлашћењу његовом, његов пунолетан син, који одговара осталим условима. Исто тако старешина у задружној кући, по овлашћењу осталих правно способних задругара задружне куће.

Члан 4.

Слобода оснивања задруге.

Оснивање задруге бива по одредбама овога закона и не подлежи ничијем претходном одобрењу.

1. Задруге се оснивају слободном вољом задругара; да ли је задруга основана на закону о земљорадничким задругама, и да ли као таква може правно постојати, решава надлежни првостепени суд на тај начин, што је уводи у задружни регистар, или је не уводи.

Члан 5.

Фирма задругина.

Свака задруга мора имати своју фирму, саобразно чл. 1. овог закона, с додатком врсте одговорности из члана 2.

Имена задругара или других каквих лица не смеју бити означена у фирми.

Свака нова фирма мора се јасно разликовати од свих фирма задруга, што у истом месту или у истој општини већ постоје.

1. Као и у смислу трговачког закона, што је фирма трговца име под којим он врши своје послове, исто је то и код задруга. Задруга под тим именом даје свој потпис. Фирма мора тако гласити, да се у главном из ње може видети предмет предузећа — циљ задруге. Као например, задруга чији је главни циљ, давање позајмица својим задругарима, мора имати фирму са назначењем: кредитна земљорадничка задруга; или друге врсте задруга, као: набављачке, продавачке итд. Споредан циљ не мора бити у фирми назначен. На пример, кредитна задруга набавља својим задругарима и справе, земљорадничка средства, а не мора то нарочито назначити у фирми.

2. Осим тога из фирме задругине мора се видети и седиште задруге.

Члан 6.

Облик правила.

Правила задруге морају бити писана или печатана.

1. Кад се правила напишу и кад их потпишу задругари — оснивачи задруге, задруга је основана. Али права и дужности задруга, као правна личност, задобија тек пошто је суд уведе у задружни регистар. Од доба оснивања, па до овога доба увођења у регистар, задруга постоји, али као задруга која не потпада под одредбе закона. Правила су уговор између задругара и задруге, као целине, и могу бити или писана или печатана.

Члан 7.

Садржај правила — међусобног уговора.

Правила морају садржавати:

1. фирму и седиште задруге;
- 2, предмет предузећа;
- 3, трајање задруге;
- 4, погодбе за примање нових задругара и одредбе о престанку задругарства (услед смрти, иступања или искључења);
- 5, одредбе да ли се задругарство (чланство) у једној задрузи везује за место у коме је седиште задруге или се задругарство распостире и на лица што живе ван тога места;
- 6, одредбе да ли су задругари неограничено одговорни за обавезе задругине, или одговарају ограничено, тј. само до извесне унапред утврђене суме;
- 7, одредбе да ли се задруга оснива на уделима или без њих. Ако се задруга оснива на уделима, онда правила морају садржавати и одредбу о томе:

колико и кад мора сваки задругар унети у задругу као свој удео; ако се удео којег задругара не састоји у готовом новцу, онда се мора јасно казати вредност таквог удела, а осим тога још и име власника;

8, одредба о томе: који се послови задруге морају распростирати само на задругаре а који по изузетку, кад то интерес задруге захтева, и на незадругаре;

9, одредбе да ли задруга дели добит, или се цела добит уноси у резервни фонд; ну земљорадничке задруге не могу делити добит за радње под 1 до 3 члана 1, а ни занатске задруге за радње под 1 и 4 члана 1.

10, одредбе да мора бити резервног фонда, из кога ће се покривати губици у послу, и начин како ће се овај фонд образовати;

11, одредбе да ли је овај фонд дељив или недељив. Задруге, које не деле добит, не могу ни у којем случају делити свој резервни фонд. Ну приход резервног фонда могу употребљавати на добротворне и просветне смерове;

12, одредбе како ће се састављати и прегледати биланс (месечни и годишњи рачун); на који ће се начин делити (ако задруга дели) добит међу задругаре, као и како ће се покривати губици у послу, који се не могу покрити из резервног фонда;

13, одредбе како ће се и кад сазивати редовне и ванредне скупштине задругара, како ће се оверавати скупштинске одлуке и ко ће председавати на скупштинама;

14, одредбе који су предмети, осим оних, који

су предвиђени у овом закону, о којима се неће моћи решавати простом већином заоругара;

15, одредбе како ће се бирати и обнављати управни и надзорни одбор, која су права, а које дужности њихове, како ће се надзиравати њихов рад, како ће се постављати службеници задругини;

16, колико ће лица састављати управни, а колико надзорни одбор;

17, како ће се објављивати одлуке задругине.

1. У овом члану 7 закона изнета је углавном садржина која мора ући у правила, у тај међусобни уговор задруге и задругара. Уговор о циљу задруге, о трајању задруге, о задругарима, о пословању, о врсти задруге и др.

2. Удео је законски појам који показује највишу границу капитала са којим поједини задругар суделује у задружном послу. Он показује и колики део од добити припада задругару. Може бити у новцу или не.

3. Област задругина, (докле се простире њено делање), може се простирати и ван седишта задругина, и обухватати неколико села; односно задругари могу бити и лица ван места седишта задругина, или само лица која живе у месту где је седиште задругино.

4. Послове задруга може вршити само међу задругаре, а може их вршити и са незадругарима; нпр. примање улога на обичну штедњу и од незадругарских редова.

5. Резервни фонд задруге је обезбеђење задругино, тј. његова је улога да обезбеди задругу од

штета које би могле наступити за задругу од послова правилно предузетих, а са штетом окончаних. С тога се један део добити — уштеде, или цела уштеда уноси у резервни фонд (види члан 59 закона). Он представља безлични капитал задруге. Како се он ствара предвиђају правила задругина.

6. *Годишњи рачун* (биланс), саставља се на крају сваке пословне године, а месечни на крају месечног пословања. Годишњи рачун се саставља на основи пописа (инвентара) имовине и дуга задругина. Први део годишњег рачуна обухвата имовину и дуг, други приход и расход задругин, а трећи део бројно стање задругара. Члан 24 закона: да је у управни одбор дужан најдаље у току прва три месеца по истеку сваке пословне године објављивати биланс за ту годину, као и извршивати наређење члана 7 тач. 7 закона. Исто тако одредбе члана 69 закона о подели резервног фонда и о чувању резервног фонда. Надзорни одбор испитује биланс (члан 33 закона) и о томе подноси извештај скупштини задругара а скупштина задругара (члан 47) доноси одлуке о одобрењу биланса.

7. Рад и улога органа задругиних: скупштине задругара, надзорног одбора и управног одбора, мора се правилима тачно одредити. Они су као такви задрузи потребни и без њих задруга не би могла бити уведена у задружни регистар. Њихов положај и рад у задрузи одређен је члановима 16—25 закона.

Члан 8.

Задружни регистар.

Сваки првостепени суд мора водити регистар

о задругама, које у његовој области постоје или се оснују.

Министар правде прописаће правила о вођењу овог регистра.

1. Увођењем у задружни регистар задруга задобија својство правне личности, односно подпада под одредбе закона. Првостепени суд, као надлежан по закону, тиме потврђује да је задруга основана у смислу законских одредаба. Задружни регистар служи и онима, који траже податке о стању у задрузи. С тога он мора бити свакоме приступачан. У вези са овим види члан 13 закона.

2. Као што се има унети у регистар постанак задруге, тако и престанак задруге (члан 63). И о једном и о другом дужан је управни одбор да извести првостепени суд.

3. Исто тако надзорни одбор задруге у ликвидацији дужан је (члан 66) да пријави надлежном суду одређене ликвидаторе, ради увођења у задружни регистар.

4. При иступању задругара из задруге (члан 55) управни одбор је дужан о томе да извести надлежан првостепени суд, ради увођења у задружни регистар. Исто тако уводи суд у смислу члана 56 закона, сам, на преставку задругара, иступање задругара, у задружни регистар.

Члан 9.

Пријава и увођење задруге у задружни регистар.

Кад се задруга оснује управни одбор задругин

дужан је поднети надлежном првостепеном суду пријаву за увођење у задружни регистар.

Пријави овој има се приложити:

1, правила задругина, која ће потписати сви задругари, и један препис тих правила. За задруге по селима потписе задругара на правилима овероваће претходно надлежна среска полицијска власт;

2, списак задругара;

3, препис записника о избору управног и надзорног одбора.

Том приликом се морају чланови управног одбора својеручно пред судом потписати или му своје потписе у овереном (од среске полицијске власти) облику поднети.

Кад суд ову пријаву с прилозима прими он ће тога истог дана оверити препис правила, ако су по овом закону састављена, ставити на њему потврду да су уведена у регистар и вратити га управном одбору.

Остала писмена документа остају код суда.

Члан 10.

Објава правила.

У року од три дана, пошто су правила потврђена, суд ће објавити у службеним новинама, да је задруга уведена у задружни регистар.

У овој објави морају се означити:

1, дан кад су задругари потписали правила;

2, фирма и седиште задруге;

3, предмет предузећа;

4, рок трајања задруге;

5, врста одговорности задругара за обавезе задругине;

6, имена и места становања чланова управног одбора;

7, како ће се објављивати одлуке задругине.

У објави се има означити и то, да списак задругара стоји у суду, за време радно, сваком на увиђај.

1. За увођење у задружни регистар потребно је суду поднети писмену пријаву. Суд је позван да из правила — међусобног уговора, види да ли је задруга основана на закону о земљорадничким задругама; из списка задругара да уведе задругаре у регистар, а из записника о избору управног и надзорног одбора, да у задружни регистар уведе имена лица, која чине надзорни и управни одбор.

2. Задруга је извештена о овом увођењу у регистар, кад прими оверен препис правила, на коме ваља да стоји потврда, да је задруга уведена у регистар.

3. Постоје нарочита правила, од 12 јануара 1899. за вођење задружног регистра. Задружни регистар о свакој задрузи понаособ, садржи следеће податке: дан увођења, фирма, правни одношаји (предмет предузећа, време трајања задруге, на којој се оснива задруга итд.), органи задругини и разне примедбе.

4. *Списак задругара* је саставни део задружног регистра; и о његовом вођењу постоје нарочита правила чије су одредбе обухватиле правила о вођењу задружног регистра. Из списка задругара види се кретање задругара у једној задрузи: дан ступања и иступања из задруге, број удела са којим задругар суделује у задружном послу, итд.

5. Објављивање увођења задруге у задружни регистар врши се у „Службеним Новинама“. Исто то и у смислу члана 13 закона. Та објава мора садржавати све битне одлике основане задруге. За увођење задруге у регистар суд не наплаћује таксу (члан 95), али наплаћује трошкове око објаве у „Службеним Новинама“.

Члан 11.

Последице увођења задруге у задружни регистар.

Задруга постоји правно тек онда, кад је уведена код суда у задружни регистар, и тада има подобност за вршење свију имовно правних послова, т.ј. може имовна права прибављати и отуђивати.

1. Тек увођењем у задружни регистар, задруга задобија својство правне личности, и долази под одредбе закона (види члан 8, примедба под 1.).

2. Као и свака друга личност, и задруга као правна личност може ступати у разне уговорне односе: може отуђивати своју имовину, може вршити куповине, може тужити, може бити тужена итд. И свугде она ступа као целина.

Члан 12.

Изјава о ступању у задругу.

По пријави правила суду мора сваки онај, који жели ступити у задругу, то и изјавити и изјаву потписати.

Потпис на изјави, ако је задруга са села, овераваће претходно надлежна реска полицијска власт.

Управни одбор поднеће ову изјаву с једним преписом — ако је дотично лице у задругу примљено — суду ради увођења у списак задругара.

Увођење у списак суд ће оног истог дана, кад му се изјава поднесе, извршити, а на препису изјаве, који ће у исто доба вратити управном одбору, ставиће да је лице, које је изјаву потписало, уведено у списак задругара.

Од тада постаје дотично лице задругар.

1. Док правила нису уведена у задружни регистар, лице постаје задругар кад потпише правила. А у времену кад су уведена, он постаје задругар после решења о пријему, кад поднесе изјаву. Изјава значи његов пристанак да се повинује одредбама правила и закона: Пријемом и изјавом постаје уговорни однос између лица, које постаје задругар и саме задруге. Тај уговорни однос не може ни од стране задругара, једнострано да се раскине. А исто тако и после увођења у задружни регистар и то с тога, што су закон и правила предвидели нарочите погодбе, под којима престаје задругарство.

2. За пријем у задругу, задруга може постављати нарочите услове (види члан 3 закона, примедба под 2). Ти услови се односе и на моралне особине лица која задруга прима у задругу.

3. Код задруга на основи неограничене одговорности, мора лице које ступа у задругу у изјави изриком нагласити, да одговара целом својом имовином солидарно, по одредбама закона, за обавезе задругине (види члан 73 закона).

4. Надлежни првостепени суд дужан је ову

изјаву да уведе у задружни регистар, јер од тада постаје дотично лице задругар; за увођење не наплаћује никакву таксу у смислу члана 95 закона.

Члан 13.

Промене у правилима.

Свака промена правила мора се пријавити суду ради увођења у задружни регистар.

Овој се пријави имају приложити два преписа одлуке о изменама и допунама правила.

Кад суд ову пријаву прими, а измене и допуне правила одговарају овом закону, он ће тога истог дана оверити један препис одлуке о изменама и допунама правила, ставити на њему потврду да су измене и допуне уведене у задружни регистар и вратити га управном одбору задругину.

Други препис одлуке о изменама и допунама правила остаје код суда.

Суд ће ове измене и допуне објављивати у службеним новинама, у року наведеном у члану 10. овог закона, само у том случају, ако се њиме мењају одредбе из одељка 2, 3, 4, и 7. члана 10. овог закона.

Никаква одлука о изменама и допунама правила нема правне вредности докле се најпре не уведе у задружни регистар.

1. Свака промена уговора између задруге и задругара — промена правила, ваља да буде пријављена суду ради увођења у задружни регистар, јер док не буде уведена у регистар, односно док је првостепени суд не оцени да ли је донесена у смислу закона или не, она нема правне вредности.

2. За ове одлуке мора да гласа на скупштини задругара већина од три четвртине задругара (види члан 46 закона).

3. Ове одлуке о изменама правила може суд само завести у задружни регистар, или их и објављивати. Објављиваће их ако се тиче одлука о измени: фирме и седишта задруге, предмета предузећа, рока трајања задруге, врсте одговорности задругара за обавезе задругине и начина, како ће се објављивати одлуке задругине.

Члан 14.

Правни одношај.

Правни одношај између задруге и задругара одређује се правилима.

1. Правила представљају уговор између задруге и задругара, уговор који садржи одредбе о томе, у ком се положају налази задруга према задругарима: права и дужности задругара у задрузи, као и обавезе тих задругара у задрузи.

Члан 15.

Задругари одговарају за све обавезе задругине и пре ступања у задругу.

За обавезе задругине одговарају задругари по одредбама овог закона.

Ко као задругар ступи у задругу одговара и за обавезе што их је задруга пре његова ступања у задругу на се примила.

Уговори (правила) који би се овим одредбама противили, немају правне вредности.

1. За обавезе задругине одговарају задругари неограничено и ограничено (види члан 2, примедба под 1.). Ступањем у задругу задругар је сагласан са целим пословним животом задруге у прошлости и садашњости.

2. Правила морају бити израз закона о земљорадничким задругама: законске одредбе или морају садржавати правила, или одредбе правила морају бити писане у духу тих законских одредаба (види члан 7 закона).

III. О представљању задруге и управљању њеним пословима.

Члан 16.

Управни и надзорни одбор.

Свака задруга мора имати свој управни и надзорни одбор.

Чланови оба ова одбора морају бити задругари. А ако задрузи припадају, као задругари, још неке друге задруге или ако само ове чине једну задругу, то њихови задругари могу ући у управни и надзорни одбор.

1. Одлика земљорадничке задруге је и у томе, што је руковање пословима задружним заједничко: сви задругари имају права да утичу на пословање у задрузи. То право руковања пословима они предају управном одбору.

2. Право контролисања рада у задрузи, задругари предају надзорном одбору. Управни и надзорни одбор су органи задругини.

3. Управни и надзорни одбор Савеза Земљорадничких Задруга (Задружне Аграрне Банке), сачињавају и задругари задруга, које чине Савез.

Члан 17.

Представљање задруге и састав управног одбора.

Управни одбор представља и пуноважно заступа задругу на суду и ван суда.

Он се састоји из најмање три члана, које бира скупштина. Правилима се може одредити већа број чланова управног одбора.

Ако би се број чланова управног одбора толико смањило, да не би могао решавати, тада је надзорни одбор дужан сазвати скупштину, која ће попунити упражњена места чланова управног одбора, и то најдаље за десет дана.

1. Управни одбор је законски представник задруге — али није пуномоћник задругин. Три члана су најмање потребна ради решавања.

Члан 18.

Чланови управног и надзорног одбора.

За чланове управног и надзорног одбора и у опште задругине часнике и службенике не могу се бирати или постављати они, који се налазе под стечајем или који се због дела учињених из користољубља налазе под судском истрагом, или су због тога већ били осуђени, сем ако су им сва изгубљена права повраћена судским путем. Ако се ово деси с којим за време његове службе, онда се при-

времени удаљава, док не буде ослобођен или проглашен за невиног.

1. Исте оне услове које закон поставља за лица те да могу бити задругари, поставља и за чланове управног и надзорног одбора (види члан 3, примедба под 2.). Чланови управног и надзорног одбора су задругари и као такви морају имати све оне особине, које се траже да задругари имају: да уживају потпуно сва грађанска права, да располажу неограничено својом имовином и да имају моралне особине морају имати чланови надзорног и управног одбора, како онда кад су за то изабрани, тако и за цело време док су у томе својству.

Члан 19.

Право смењивања чланова управног и надзорног одбора.

Задруга има право да чланове управног и надзорног одбора смени у свако доба. Али тиме се њима не крњи право на накнаду, која би им по правилима задругиним припадала.

Ну за доношење такве одлуке треба да гласају за њу три четвртине свих задругара.

1. У задрузи влада начело заједничког руковања пословима. То не значи да сваки задругар има право непосредно да се меша у пословање задругино. Они предају то своје право управном одбору, а право надзора надзорном одбору. Али се они тога права тиме не лишавају, већ га и на даље задржавају. С тога могу у свако доба чланове, а и цело

одбор сменити. Управни одбор управља задругиним пословима у име задругара, а надзорни одбор у име њихово врши надзор над радом у задрузи.

2. Постоји проста већина задругара, а постоји и већина од три четвртине свих задругара (види чл. 47 закона).

Члан 20.

Потписивање задруге.

Управни је одбор дужан да своје одлуке објављује и потписује задругу онако како је то правилима опредељено. Ако за то не постоје никакве одредбе о правилима, то ће и једно и друго вршити сви чланови управног одбора.

Правилима се најмање двојица од чланова управног одбора могу на те послове одредити.

Пуноважно потписиваће се задруга, кад они, који су овлашћени за потпис имена задругиног, поред истог ставе и своје потписе.

1. Задругу потписује председник са још једним чланом управног одбора и секретаром-благајником, а задруга је потписана, кад они испод њеног имена ставе и своје потписе.

Члан 21.

Легитимовање чланова управног одбора.

Задруга се обвезује и добија права пословима које управни одбор закључи у име њено.

За легитимовање управног одбора довољно је уверење суда, да су лица, у њему именована, као

чланови управног одбора, уведена у задружни регистар.

1. Право управног одбора за заступање и вођење пословима према трећима је неограничено. Правна вредност одлуке управног одбора није зависна од њиховог увођења у задружни регистар. Делањем управног одбора задруга задобија права, а прима на себе и обевезе, и за њих одговара задруга као свако друго правно лице (види члан 22 закона).

2. Извешће суда о увођењу у задружни регистар, које ће он истога дана послати управном, односно надзорном одбору задруге, служиће у исто време као уверење о легитимацији чланова управног одбора (види правила о вођењу задружног регистра чл. 20).

Члан 22.

Обавезивање задруге.

Управни одбор сме само у онолико обавезивати задругу колико је на то правилима и одлукама скупштинским овлашћен.

Ну пошто он својим потписом пуноважно обавезује задругу, то она одговара према трећима и онда, кад управни одбор прекорачи међе свог права у погледу обавезивања задруге.

1. Слобода управног одбора у управљању пословима и обавезивању задруге, скучена је правилима, а и одлукама скупштине задругара.

2. Рђаве последице самовласног обавезивања задруге ублажене су одредбама члана 28 закона.

Члан 23.

Списак задругара.

Управни је одбор дужан водити списак задругара и одржавати га у сагласности са списком, који се код суда налази.

1. Како првостепени суд, тако и задруга, дужна је да води списак задругара. Улога списка задругара код суда је да покаже кретање задругара у задрузи: пријем и иступање задругара. У задрузи списак задругара има и ту улогу, да покаже бројно стање задругара, како целокуно тако и делимично (при гласању, да ли је одиста гласала већина проста или већина од три четвртине задругара) итд.

2. Затвором до године дана, а уз то и новчано до 2.500 динара, казниће се чланови управног одбора, који намерно у представкама крију бројно стање задругара (види члан 84 тач. 3).

Члан 24.

Пословање управног одбора.

Управни је одбор дужан старати се о уредном вођењу књига, које су задрузи потребне.

Он је дужан најдаље у току прва три месеца по истеку сваке пословне године објављивати биланс за ту годину, број задругара који су се у почетку те године затекли, број задругара који су у току године ступили у задругу и који су из ње иступили, искључени или умрли, број задругара затечених у задрузи на свршетку исте године, као и целокупну суму уписаних удела свих задругара, ако се задруга оснива на уделима (чл. 7. тач. 7. овог закона).

1. Дужност уредног вођења књига у задрузи је последица тражења, да се послови у задрузи обављају уредно и у смислу законских одредаба и одредаба правила. Послови задругини, у овоме смислу, сматрају се као и послови сваког трговачког предузећа. Те као и трговац, што је дужан да води књиге, у којима ће изнети целокупно своје пословање и стање своје имовине, исто тако и задруга. Које и какве књиге је дужна задруга да води, зависи од обима и врсте послова у задрузи.

2. *Биланс* значи закључење књига за одређено време пословања (једна пословна година), који у исто време показује и стање имовине и дуговања (види члан 7 закона, примедба под 6.).

Члан 25.

Промена и поновни избор чланова управног одбора.

Свака промена у саставу управног одбора, као и сваки поновни избор његових чланова или истек рока њихова свлашћења, морају без одлагања бити пријављени суду ради увођења у задружни регистар. Једновремено се морају нови чланови пред судом потписати или му своје потписе у овереном облику поднети. Препис докумената што говоре о њихову избору или о престанку њихова овлашћења, има се приложити пријави и чуваће се у архиви судској. Ако су чланови управног одбора поново изабрани, то онда није потребно да се њихово увођење у регистар објављује.

1. Ове су законске одредбе последица улоге

управног одбора да представља задругу (види и члан 21 закона, примедба под 1 и 2, као и члан 22 закона).

2. Потписи чланова управног одбора од важности су за пословање задругино, а у смислу члана 20 закона.

3. Сваку промену или у правилима, или у саставу управног или надзорног одбора, првостепени суд или само уводи у задружни регистар, или поред тога још објављује у званичним новинама—односно објављује увођење у регистар (види члан 10 закона, примедбу под 5.).

Члан 26.

Предаја позива и достава.

Позиви, судске и у опште службене доставе, сматрају се да су предане задрузи, кад се предаду коме од чланова управног одбора у задругином стану.

1. Ове законске одредбе су последица чланова 20 и 21 закона (види члан 20 закона, примедба под 1.)

Члан 27.

Полагање заклетве.

Заклетве у име задруге полажу чланови управног одбора, али кад се тиче послова, које су задругини службеници вршили, онда на место чланова управног одбора полажу службеници ову заклетву. Према потреби суд ће између именованих одређивати лица која ће заклетву полагати.

1. Управни одбор је представник задругин; у име њено он води послове у задрузи — члан 21 закона; према томе за њу и у име њено полаже и заклетву.

Члан 28.

Одговорност материјала
чланова управног одбора.

Чланови управног одбора одговорни су задрузи целим својим имањем солидарно за штету, која би настала од противзаконог или неправилног вршења њихове дужности или отуда, што би прекорачили међе свог права и свог круга рада, које им закон или правила задругина одређују. те тиме задругу оштетили.

1. Управни одбор ваља да се труди да пословима руководи са потпуном брижљивошћу; ваља да му је увек пред очима рад на корист задруге. Рад који би био противан законским одредбама или одредбама правила, или упуштава скупштине задругара, повлачи за собом одговорност. Ова се одговорност односи само на задругу, а не и на повериоце (види члан 21, примедба под 2 и члан 22).

2. Довољан је доказ од стране задруге да тражи оштету од чланова управног одбора, ако само докаже, које су биле дужности управног одбора у даном случају да поступи, и да је узрок штети неиспуњење ових дужности.

Члан 29.

Ослобођење од одговорности.

Ова одговорност не може пасти на оног члана управног одбора, који је одмах против одлуке и наредбе одборове (протествовао и надзорном одбору писмено протест доставио, или ако није суделовао у радњи, којом је штета задрузи учињена.

1. Протестом члан управног одбора је испунио своју дужност у смислу члана 28 закона (види члан 28, примедба под 2); његов лични рад није узрок штети. Исто је те и са оним чланом управног одбора, који није суделовао у одлуци којом је нанета штета задрузи.

Члан 30.

Заменици чланова управног одбора.

Одредбе што важе за чланове управног одбора важе и за њихове заменике.

1. Надзорни одбор задруге је властан да цело одбор, а и поједине чланове, уклони од дужности. За време док се скупштина задругара не састане, дужност уклоњених чланова управног одбора привремено ће вршити лица, која надзорни одбор из своје средине одредио буде (види чл. 35 закона).

2. Заменици чланова управног одбора. ступају у сва права чланова управног одбора, а примају на себе и све дужности, као и све одговорности.

Члан 31.

Надзорни одбор.

Надзорни одбор састоји се најмање из три члана које бира скупштина. Правилима се може одредити и већи број чланова надзорног одбора.

1. Надзорни одбор је надзорни орган у задрузи; он у име скупштине задругара врши контролу над радом у задрузи. Надзор се врши у кругу самих задругара, он не долази ван задруге. Зато је и од врло велике важности улога надзорног одбора у за-

друзи, као у демократској установи, која мора себи да обезбеди самоуправу.

2. Види члан 16 закона, примедба под 2.

Члан 32.

Ограничење за чланове
надзорног одбора.

Чланови надзорног одбора не могу једновремено бити и чланови управног одбора, нити могу ове заступити. Они не могу ни као чиновници водити послове задругине. Само за неко унапред ограничено време може надзорни одбор поједине своје чланове одређивати да замењују чланове управног одбора, који су спречени да врше своју дужност. За то време и све докле им се не изда разрешница, заступници из реда чланова надзорног одбора не смеју вршити своју дужност у овом одбору.

Ако какав члан управног одбора из овог иступи, то он не може бити биран за члана надзорног одбора, све докле као члан управног одбора не добије разрешницу.

1. Рад и улога управног и надзорног одбора су врло различити; члан једнога органа, не може никада бити у исто време и члан другога органа и вршити обе дужности. Чланови управног одбора руководе пословима у задрузи, а чланови надзорног одбора контролишу те послове и њихово извођење. Може бити заједничко саветовање у ствари, где је чисто надлежан један или други одбор, саветовање, које ће имати за циљ да се ствар боље реши.

2. Разрешницу даје скупштина задругара.

Члан 33.

Дужности надзорног
одбора.

Надзорном је одбору дужност: да надзирава сав рад управног одбора; да тражи обавештења о току задругиних послова; да у свако доба прегледа задругине књиге, сва писмена, ефекте, тргове (робу) и стање задружне благајнице; да испитује биланс (месечне и годишње рачуне) и предлоге о подели добитка или губитка, па да о свему подноси извештај скупштини.

Скупштина не може решавати о подели добитка или губитка, нити одобравати рачуне (биланс) без поменутог извештаја надзорног одбора.

Надзорни одбор је дужан да свагда сазове скупштину, кад год то интереси задругини буду захтевали.

Остале дужности надзорног одбора опредељују се правилима.

Чланови надзорног одбора не могу вршење својих дужности на друга лица преносити.

1. Ова права контроле има само надзорни одбор као такав, а не и сваки поједини члан надзорног одбора засебно. Надзорни одбор може опуномоћити једнога или више својих чланова, да ову контролу врше, али тиме, неопуномоћени чланови не скидају са себе одговорност чланова надзорног одбора.

2. Управни одбор управља задружном имовином и представља задругу. Права надзорног одбора у главном су ограничена на унутарњу контролу управљања, а право представљања задруге има само у толико, ако наступи случај да штити права задру-

гина од управног одбора (види члан 37, одељак 1.).

3. Надзорни одбор не сме сам на своју руку да решава о подели губитка и добитка; његова је дужност да исходе свога испитивања у овоме, саопштава скупштини задругара, која је у овоме једини решавајући фактор.

Члан 34.

Ограничење за чланове управног одбора.

Ни један члан управног одбора не може, ни као дужник ни као јемац, доћи у обавезу спрам задруге без нарочитог одобрења надзорног одбора.

Правилима се могу предвидети још и неке друге погодбе за то, а може се одобравање кредита (позајмица) члановима управног и надзорног одбора, па и осталим службеницима задругиним, и сасвим искључити.

1. Управни одбор има право да решава о одобрењу позајмице задругарима, те је ушла ова одредба да би се обезбедио правилан рад и спречиле злоупотребе овога права.

Члан 35.

Право удаљења.

Надзорни одбор је властан да поједине чланове управног одбора, а и цео одбор, удаљи од дужности.

У том случају надзорни одбор мора још истог дана, кад је донео одлуку да се неки члан управног одбора или цео одбор од дужности удаљи, сазвати скупштину и изнети јој све неправилности које је нашао у раду уклоњених чланова управног одбора.

За време док се скупштина не састане надзорни одбор ће из своје средине одредити лица, која ће привремено вршити дужност уклоњених чланова управног одбора.

1. Само чланове управног одбора, а не и службенике, може надзорни одбор привремено удаљити од дужности. Смењивање чланова управног одбора је право скупштине задругара.

2. Види члан 30 закона, примедба под 1 и 2.

Члан 36.

Материјална одговорност чланова надзорног одбора.

Чланови надзорног одбора одговорни су задрузи лично и целим својим имањем солидарно за штету, која би настала од противзаконог или неправилног вршења њихове дужности.

1. Постоји одговорност материјална према задрузи, како за чланове управног одбора, тако и за чланове надзорног одбора (види о томе и члан 28 закона, примедба под 1 и 2.).

Члан 37.

Вођење парнице.

Ако задруга нађе да треба да поведе парницу против чланова управног одбора, и о томе скупштина донесе одлуку, онда ће парницу водити надзорни одбор.

Нађе ли задруга да треба да поведе парницу против чланова надзорног одбора, и о томе скупштина донесе одлуку, онда ће парницу водити нарочити пуномоћници које скупштина изабере.

1. Управни одбор представља и пуноважно заступа задругу на суду и ван суда. У предњем случају ово право представљања преноси се на надзорни одбор. И ако закон није изрично [наговестио, надзорни одбор ће водити и оне парнице задругине, које управни одбор поведе против задруге. (Тужба управног одбора против задруге, за неиздавање разрешнице,)

Члан 38.

Право задругара суделовања у парницама.

Сваки задругар има право да се о свом трошку умеша у парницу, која би се повела против чланова управног или надзорног одбора.

1. овај законски члан потиче из солидарне одговорности задругара. И ако у овоме случају задруга, као целина, штити интересе својих задругара, оставља се ипак сваком задругару право, да и он са своје стране, како за најбоље нађе, заштити своје интересе (види и члан 39 закона).

Члан 39.

Одређивање пуномоћника.

Једна десетина задругара може овластити једног или више пуномоћника да воде парницу против чланова управног или надзорног одбора, али се тиме не крњи право које сваки задругар има, да парницу води лично у своје име.

1. Види члан 38 закона, примедба под 1.

Члан 40.

Скупштина задругара.

Право задругара да расправљају питања која се тичу задруге и задругиних послова; да испитају биланс и поделу добитка или губитка; да воде надзор над свеколиким радом у задрузи и да доносе одлуке о пословима, који ће се тек предузети, исказује се у одлукама оних задругара, који су на скупштину дошли.

На скупштини сваки задругар има право само на један глас.

Ну кад се решава о разрешници, коју треба дати неком задругару, или кад се решава да се неки задругар оптужи суду, онда задругар кога се то тиче не може учествовати у доношењу те одлуке нити сме гласати. То важи и за одлуке, које се односе на закључивање каквог правног посла с неким задругаром.

Задругари морају своје право гласа лично употребити. Ну ово се не односи на лица правно или физички неспособна за вршење тог права, ни на корпорације, трговачка друштва, задруге и друга удружења. Ови могу своје право гласа употребити преко пуномоћника, који морају бити задругари.

Један пуномоћник не може заступити више од једног задругара.

1. Скупштина задругара је скуп задругара, где имају сви задругари право да суделују. Она је за пословни живот задруге од те важности, што доноси одлуке, којима утиче на остале органе у задрузи, да предузму какав посао, да спречи рад њихов у из-

весном правцу, да им одобрава рад. У њој је оличена целина права задругара, да утичу на пословање у задрузи; али само у горњем смислу или никако друкчије. Одлуке скупштине задругара су меродавне како за задругаре, тако и за органе у задрузи, само уколико су оне на основу закона и правила.

2. Сваки задругар у задрузи има тако звана лична права и особена права. Користећи се својим личним правима у задрузи, он заједно са осталим задругарима (пример, на скупштини задругара) ради на корист задруге. А особена права су много ширег обима; он то своје право не мора да употребљава заједно са осталим задругарима (рецимо право на исплату добити, на прераду својих производа код прерађивачких задруга и т. д.). И овога особенога права задруга, односно скупштина, задругара, не може задругара лишити.

3. Равноправно, сваки задругар има право на један глас на скупштини задругара; уписао он више удела или један, уплатио цео или само извесан део удела итд.: разлика између удружења личности — задруге, и удружења капитала — акционарских друштава. Код задруга је све и сва личност, а тамо капитал — акција.

4. Задругар утиче на скупштнни задругара на доношење одлука. Према томе не може утицати на доношење одлуке, која би се тицала његових личних интереса у задрузи — искључује се од права гласања.

Члан 41.

Врсте скупштине
задругара.

Скупштине су редовне или ванредне.

Редовну скупштину сазива управни одбор по свршетку сваке године и то у месту где је седиште задруге, а најдаље за прва три месеца идуће године.

Ванредна скупштина сазива се кад год је потребно, а према одредбама овога закона.

Њу сазива управни или надзорни одбор.

Ако управни одбор не би сазвао редовну скупштину у одређеном року, онда је то дужан да за 10 дана по истеку тог рока учини надзорни одбор; а ако и овај не би то учинио, онда једна десетина задругара може тражити од надлежног суда одобрење да скупштину сазове.

Тада се у позиву на скупштину мора изречно казати, да се скупштина сазива по одобрењу суда.

1. Право је управног одбора да сазива редовну скупштину, а изузетно је право сазива надзорног одбора и једне десетине задругара. И правила не смеју предвиђати већи број од једне десетине задругара.

Члан 42.

Право сазива ванредне
скупштине једне десетине
задругара.

Ванредна скупштина се мора неодложно сазвати кад једна десетина задругара то захтева.

Захтев се овај подноси управном одбору писмено с потписима оних, који траже да се скупштина сазове, па се у њему обележавају и смер и узроци због којих се тражи да се скупштина сазове.

Ако управни одбор овакав захтев не испуни, то ће онда суд овластити задругаре, који траже сазив скупштине, да скупштину сазову.

1. Оцена једне десетине задругара је довољна, да буде побуда за сазив ванредне скупштине. Ову побуду и њено оправдање на првоме месту има да цени управни одбор. Ако не нађе довољно разлога за сазив, онда побуде цени првостепени суд.

2. Пре но што би „овластио“ првостепени суд једну десетину задругара, да сазову ванредну скупштину, има да оцени да ово тражење за сазив није потекло из каквих других обзира, а не из обзира стварне потребе. Према овоме издаје овлашћење, или молиоце одбија од захтева.

3. Чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, ако пропусте сазвати скупштину (члан 41 и 42 закона). казне се затвором до три месеца, а уз то новчано до 1000 динара.

Члан 43.

Рок сазива и дневни ред.

Скупштина се сазива на начин одређен правилима и свагда најмање на десет дана пре њеног састанка.

У позиву се мора свагда ставити дневни ред.

Одлуке скупштинске о питањима и предлозима, који нису објављени у дневном реду, не вреде осим одлуке о руковању скупштином и о сазиву друге скупштине.

1. Десет дана мора да прође од времена када је скупштина сазвана па до времена њеног састанка. Овај најмањи рок ни у ком случају не може се смањити, јер онда и сам сазив скупштине не вреди. Сазив мора да садржи означење на коме месту и у

коме времену се сазива скупштина, а исто тако мора да садржи и дневни ред.

2. Правила одређују подробније начин сазивања скупштине. А да би се избегла изненађења и необавештености за поједине задругаре, он се и врши на десет дана раније.

Члан 44.

Отварање скупштине.

Пре него што скупштина отпочне свој рад управни је одбор тужан саставити списак свих задругара, који су на скупштину дошли, и утврдити га потписом фирме задругине.

Ако има довољан број задругара за пуноважан рад према задругиним правилима, скупштина се може отворити.

1. Списак задругара потребан је из следећих разлога: Да се зна ко је био присутан од задругара на скупштини задругара при доношењу одлуке: јер по члану 50 закона, против одлуке скупштине задругара може се жалити само онај задругар, који је био на скупштини кад је донешена та одлука против које се он жали. Да је одлука доиста донесена већином присутних задругара, или већином од три четвртине задругара.

2. С тога списак оних задругара, који су били на скупштини, ваља да буде утврђен потписом фирме задругине и оверен потписницима записника (члан 45 закона).

Члан 45.

Записник скупштине.

Списак дошлих задругара, састављен по члану

44. овог закона, овериће потписници записника, па ће се приложити скупштинском записнику, који се мора водити. Оригинал овога записника чуваће се у задругиној архиви и даваће се на увиђај свком задругару, који то затражи, и надлежној државној власти.

1. Ово је последица члана 44 закона.

Члан 46.

Мењање правила и рока трајања задруге.

Само скупштина може већати и доносити одлуке о изменама и допунама правила или о продужењу рока трајања задруге, ако је тај рок ограничен на извесно време.

За измене и допуне у правилима као и за престанак задруге потребна је већина од три четвртине свих задругара.

1. Правила су међусобан уговор између задруге и задругара. Те је с тога и умесна одредба, да тај уговор може мењати целина задругара, скуп задругара оличен у скупштини задругара. Исто то и мењањем рока трајања задруге; рок који је правилима одређен.

2. За доношење ових одлука потребно је да је на скупштини заступљен што већи број задругара, и да је што већи број задругара исказао свој пристанак за извесну одлуку. С тога се и тражи већина од три четвртине задругара.

Члан 47.

Одобрење биланса

Скупштина доноси одлуке о одобрењу биланса

и утврђује суму што од добитка или губитка пада на задругаре.

Биланс се мора најмање на пет дана пре састанка скупштине изложити задругарима на увиђај у локалу задругином или на неком другом подесном месту, које управни одбор мора у позиву на скупштину обележити и објавити.

Сваки задругар има право тражити о свом трошку препис биланса.

1. Одобрењем биланса, скупштина задругара, изражава своје задовољство са радом управног одбора и даје му за такав рад разрешницу. Наравно да се из биланса не би могао уочити неправилан рад управног одбора, рад којим је се огрешио о правила задружна и о одредбе закона. С тога таква разрешница не односи се на цео рад управног одбора.

2. У колико то не би било противно правилима, скупштина задругара има све суме по билансу (губитка и добитка) по својој нахођењу да расподели на поједине задругаре.

Члан 48.

Узимање страног капитала и утврђивање граница позајмицама задругара.

Скупштина утврђује:

1, укупну суму, коју не смеју прећи зајмови што их задруга гради, и штедионички улози што јој се поверавају;

2, међе у којима се задруга сме кретати при одобравању кредита (позајмица) својим задругарима.

1. Врло потребна основа за правилан рад у задрузи је оличена у оном односу који треба да влада између сопственог и страног капитала, којим задруга обавља своје послове. Ово је и из тога разлога, што би се могло на тај начин, ако би тај однос био несразмеран, дати маха утицају капитала са стране и претежаоца тих капитала.

2. Утврђивањем највеће суме позајмице појединим задругарима, спречавају се злоупотребе у давању позајмица појединим задругарима и обезбеђује се задруга тј. смањује јој се штете, које би поњу могле наступити ако задругар материјално посрне.

Члан 49.

Утврђивање уплата бројно и по времену њихова полагања.

Ако су и у колико задругари, према правилима обвезни полагати појединачне уплате до сума својих удела у подuzeћу, па ове уплате нису бројно нити по времену полагања утврђене, то онда њихово утврђивање подлежи одлукама скупштине.

1. Уплате удела показују ону суму, коју је задругар уплатио у задругу на име свога удела, показује уплаћени капитал са којим он суделује у задружном предузећу. И оне су предмет међусобног уговора, правила, и с тога их и по броју и по величини, као и по времену полагања, утврђује скупштина задругара.

Члан 50.

Жалба против скупштинских одлука.

Противу одлуке скупштине, која се коси са

законом или правилима, може се подносити жалба и захтевати да се поништи. Жалба се може поднети само у року од једног месеца дана. Жалити се може осим управног одбора само онај задругар, који је на на скупштини био и који је против те одлуке уложио протест и тражио да овај уђе у записник.

Жалба се подноси против задруге. Задругу заступају: управни одбор, ако сам он није тужилачка страна, и одбор надзорни. За жалбу је надлежан онај првостепени суд, у чијој области задруга своје седиште има. Рочиште не сме бити обављено пре истека рока, обележеног у првом одељку овог члана. Ако постоји већи број жалаба, то ће се и ове ујединити ради једновременог расправљања и решавања.

Подношење жалаба и дан рочишта мора управни одбор објавити у листовима, означеним за огласе задруге.

Против решења првостепеног суда може се у законом року жалити Касационом Суду.

Кад се решењем судским одлука скупштине поништи, то онда решење то вреди и наспрам задругара, који нису парничари. Ако је таква одлука скупштине била уведена у задружни регистар, то је управни одбор дужан судско решење поднети суду ради увођења у регистар. Ово се увођење у регистар мора јавно објавити, ако је уведена одлука била објављена.

1. У задрузи једино средство да се одлуке скупштине задругара и у дело приведу, је повиновање задругара вољи већине. Али је свакоме од задругара, према одредбама овога члана, дато право да се и

овој вољи већине не повињавају тиме, што ће се од решења скупштине задругара оградити, и против њега жалити се. Претпоставка за жалбу је, да се таквим решењем ради против законских одредаба и одредаба правила. Исто тако и чланови управног и надзорног одбора, који би извршењем оваквог противзаконог решења, материјално и кривично одговорали. Ово право задругара, је њихово лично право.

2. Кад протекне време од месец дана, од када је донесена одлука скупштине задругара, губи се право на жалбу. То је једно, а друго, ако који од задругара није уложио протест и није тражио да овај уђе у протокол, губи право на жалбу. Неограничено је право задругара да у жалби унесе разлоге, зашто тражи да се решење поништи.

Члан 51.

Жалиоци дају оштету задрузи.

Кад жалба против одлуке скупштине није била основана, па је тиме задрузи нанесена штета, то за ову одговарају солидарно тужиоци, ако се докаже да су тужбу поднели у злој намери.

1. Тражи се оштета за задругу, а не за поједине задругаре.

2. Зла намера постоји, ако се докаже намера у циљу преваре и ако се докаже, да је жалилац био свесан своје намере да превари и да нанесе штету задрузи.

IV. О иступању појединих задругара из задруге.

Члан 52.

Својевољно иступање задругара из задруге.

Сваки задругар може да иступи из задруге кад хоће.

О свом иступању он мора да извести задругу писмено.

Иступање задругара из задруге може се правилима још и за друге погодбе везати.

1. Одлика земљорадничке задруге је слободан иступ и приступ у задругу тј. неограничен број задругара (види о томе члан 1 закона, примедба под 1. и 2.).

2. Ступањем у задругу, подношењем изјаве, задругар везује уговор са задругом, иступањем из задруге, ваља да раскине и уговорне везе са задругом. С тога закон и тражи писмено извешће за иступање из задруге.

Члан 53.

Иступање из задруге променом места становања.

Ако се правилима задругарство у задрузи везује за седиште задруге, то задругар, који се из тог места сели, мора такође писмено извести задругу о свом иступању из ње.

1. Принципи који владају код рајфајзенових задруга траже, да делокруг делања једне земљорадничке задруге, буде ограничен на извесан простор.

Борављење на томе простору је услов за пријем у задругу, и кад тога услова нестане, задругар мора иступити из задруге.

Члан 54.

Искључење задругара из задруге.

Задруга има право да задругара искључи из задруге, а правила имају предвидети случајеве, кад ће се задругар искључити.

Управни одбор задруге је дужан, да одлуку о искључењу неодложно саопшти искљученом задругару.

Искључени задругар престаје бити задругар од дана кад му је одлука саопштена.

1. Примљени задругар у задругу остаје све донде задругар, докле буде притежавао и све оне особине под којима је и примљен у задругу. Самовољно задруга не може никога искључити из задруге. С тога се тражи да се ти случајеви, када задругар може бити искључен, утврде правилима задругиним.

Члан 55.

Увођење у задружни регистар престајање задругарства.

Управни одбор дужан је известити суд одмах, кад је неки задругар иступио, умро или је искључен.

Суд ће завести тај извештај у задружни регистар чим га прими и о томе известити задругу.

1. Ступањем у задругу сваки задругар прима на себе извесна права и дужности, као и обавезе.

Солидарна одговорност је део основе, на којој почива кредит задруге. С тога је важно за повериоце број задругара, као што је од важности могућност за повериоце, да се уверавају о бројном стању задругара у задрузи.

2. Види везу са чланом 57 и 58 закона.

Члан 56.

Изјава пред судом за иступање из задруге.

Задругар који хоће да иступи из задруге, може то и пред самим судом изјавити, а да не мора и задругу писмено о свом иступању извештавати.

Суд је дужан ту изјаву примити, у задружни регистар завести и истог дана задругу о томе извести.

1. При својевољном иступању задругара из задруге, главна је изјава задругара, којом изјављује да више не жели бити задругар, да жели да раскине уговорне везе између задруге, да та његова изјава добије, завођењем у задружни регистар правну вредност. С тога њу може поднети непосредно суду.

Члан 57.

Одговорност задругара у року од две године после иступања из задруге.

Задругари који сами иступе из задруге, који се иселе из места где се задруга налази, који умру или који буду из задруге искључени, одговарају за дотадашње обавезе задругара још за две године рачунећи од дана, кад је суд примио извештај о иступању, исељењу, смрти или искључењу њихову.

1. Одговорност задругара још за две године, продужује се за оне обавезе, које је задруга на себе примила до времена када је задругар био задругар задруге тј. до онога дана када је престанак задругарства уведен у задружни регистар.

2. Види члан 55 закона.

Члан 58.

Исплаћивање уплате удела и приноса на те уплате удела.

Према одредби предњег члана, ако задругар, који је то престао бити, има да прима што год од задруге на име својих уплата, дотле положених, или приноса на те уплате, задруга ће му их исплатити на крају друге године, рачунећи од дана кад је престао бити задругар, и то узевши за основу израчунавања годишњи рачун, кад је престао бити задругар.

1. Овај члан закона нема само важност за задругине повериоце (види члан 55 и 57 закона), већ и за саму задругу. Непредвиђеним иступањем задругара из задруге, смањује се и задружна имовина, основа за њен пословни живот, те би услед тога могла доћи, ако јој се не би омогућила претходна припрема, у незгодан финансијски положај.

Члан 59.

Покриће дугова задругиних

Ну ако имовина задружна, заједно с резервним фондом и уплатама свих задругара, где уплата има,

не достиже суму потребну ради покрића дугова задругиних, то је задругар, који је то престао бити, обавезан положити задрузи део недостатка што на њ пада према годишњем разрачуна кад је престао бити задругар.

Код задруга с неограниченом одговорношћу, ако правила друкче не наређују, део се овај израчунава према броју глава задругарских.

Код задруга с ограниченом одговорношћу, део се овај израчунава, према суми удела, коју је који задругар као свој укупан део у подuzeће уписао.

1. Овај члан закона садржи остварење солидарне одговорности за престале чланове задруге. Делови дуга које ваља да носе поједини задругари, израчунавају се код задруга с ограниченом одговорношћу према броју удела.

2. При овоме израчунавању прима задругар на себе обавезе према задрузи, он има непосредне везе са задругом а не са повериоцем.

Члан 60.

Случај кад иступање не важи.

Ако задруга у току исте године по иступању задругара престане, онда не вреди његово иступање.

1. Одредбе овога члана су последица члана 58 закона, где се каже, да за основу израчунавања између задруге и задругара, важи годишњи рачун, кад је престао бити задругар.

Члан 61.

Иступање из задруге преношењем уплата.

Задругар може у свако доба писменим спора-

зумом пренети на другог своје уплате и тиме иступити из задруге, без нарочитог разрачунавања с њом; али ово само онда, ако пријамник уплата постаје, на његово место. задругар (члан) задруге. Правилима се такав пренос може и искључити или потчинити још неким погодбама.

Ако је пријамник примљен у задругу, управни одбор ће неодложно известити суд о овоме преносу.

Суд ће овај пренос без одлагања увести у списак задругара и то код имена задругара. који пренос врши. Као време иступања из задруге важи дан увођења у списак. Ако нови пријамник уплата још није задругар, то се увођење преноса у списак мора једновремено извршити с увођењем овог новог пријамника у задругарство. Овде се имају применити одредбе чл. 12. и 56. овог закона.

Ако у току две године по икрупању задругара из задруге ова престане, то ће иступели задругар бити дужан да случајне недостатке, за чије је плаћање као задругар био обавезан до суме свог удела, положи у оној мери, у којој то није у стању да учини нови пријамник његових уплата.

1. И за овај случај иступања примењују се оне исте одредбе које важе и код осталих случајева иступања задругара из задруге. Повериоци су обезбеђени од штетног утицаја оваквог преноса удела. Задругар остаје и на даље, за две године, у обавези према задрузи, само је та његова одговорност смањена утолико, што он одговара само за онај део обавезе, коју нови пријамник не би могао да измири.

2. Нови пријамник поступа исто као и сваки

нови задругар: даје изјаву за ступање у задругу; његова се изјава уводи у списак задругара и он од тада постаје задругар (види и члан 56 закона).

V. О престанку задруге.

Члан 62.

Престанак задруге.

Задруга престаје:

- 1, кад истече рок њеном трајању, а скупштина не реши да задруга продужи рад;
- 2, кад постане неспособна за плаћање (инсолвентна) и скупштина реши да престане;
- 3, кад суд реши да задруга престане;
- 4, кад се над њом отвори стечај;
- 5, кад број задругара буде мањи од десет.

1. Задруга је удружење са циљем да потпомаже привредно своје задругаре. У коме правцу треба задруга да дела, па да тај свој циљ постигне, означено је сам закон у члану 1. И само такве задруге, које се придржавају означеног циља, могу правно постојати. Држава је позвана и вољна да потпомаже задруге све донде, док оне својим радом не постану штетне по опште интересе. Те ако наступи овај случај, онда држава одузима таквој задрузи право постојања. То је оличено принудно престајање задруге (види члан 62., тачка 3. 4. и 5.).

2. Задруга оснива свој живот на слободној вољи задругара: њена је одлика слобода оснивања и слобода да престане са радом, ако је на то при-

стала већина задругара. У том случају имамо својевољно престајање задруге (види члан 62., тач. 1. и 2.).

Члан 63.

Увођење престанка у задружни регистар и позив поверилаца

Кад задруга престаје по тач. 1, 2. и 5. члана 62. овог закона, управни одбор дужан је о томе неодложно известити суд, који ће одмах завести у задружни регистар, да је задруга престала. Суд ће исто време обзнанити овај престанак три пута у службеним новинама и позвати задругине повериоце, да се са својим потраживањима обратe задрузи, што ће ови учинити за 6 месеца, рачунећи од дана последње објаве.

Поред тога позваће се и они задругини повериоци, који су по њеним књигама или иначе познати, да се пријаве. Ако се који од ових поверилаца не пријави, његово ће се потраживање издвојити из имовине задругине и предати суду на оставу.

Ово вреди и за сва оспорена потраживања, изузимајући случај, ако је подела задругиног имања одгођена до свршетка спора, или ако повериоци, чија су потраживања оспорена, не би били обезбеђени.

1. Као и при оснивању тако и при престанку задруге, уводи се престанак задруге у задружни регистар. Увођењем у задружни регистар, придаје се томе чину правни значај. А објављује се у званичним новинама, ради задругиних повериоца.

Члан 64.

Принудан престанак задруге.

Кад задруга нешто чини што је противно овоме закону или кад пропусти да учини нешто што је по овоме дужна била учинити, те тиме доведе у опасност заједничке интересе, или кад врши друге послове, а не оне, која су овим законом допуштени (члан 1.), она може бити растурена по решењу надлежног суда.

Против решења првостепеног суда, задруга се може у законом року жалити Касационом Суду.

Ако Касациони Суд оснажи решење првостепеног суда, онда ће овај суд поступити у свему по члану 63. овог закона, уколико се одредбе овог члана њега тичу.

1. Види код члана 62., напомена под 1.

Члан 65.

Отварање стечаја.

Чим се по билансу покаже да је изгубљено толико задружне имовине, да оно што задруга има не достиже да покрије задругине дугове, управни је одбор дужан да одмах о таквом стању извести суд ради отварања стечаја.

1. И овде је принудан престанак задруге. Разлог за престанак и стечај је губитак имовине. Овај случај ваља разликовати од онога случаја престанка задруге у члану 62. закона тач. 2. Неспособна задруга за плаћање не мора бити само ако је изгубила толико задружне имовине, да не може да покрије

своје дугове. Ова неспособност плаћања — инсолвентност, може бити из многих и разних пословних случајева.

Члан 66.

Ликвидациони одбор.

При престанку задруге, члан 62., има се извршити ликвидација.

За извршење ликвидације скупштина задруге одређује нарочити одбор најмање од три лица.

Ако то скупштина не учини, онда их одређује суд на предлог најмање једне десетине задругара.

За ликвидаторе могу бити одређени чланови управног одбора или обични задругари.

Ако је ликвидаторе одредила скупштина, онда их скупштина може и сменити, у свако доба, кад уредно не врше послове овим законом предвиђене.

Ако је ликвидаторе одредио суд онда их и он може тако исто у свако време сменити.

Чим се изберу и одреде ликвидатори управни одбор, ако није њему ликвидација поверена, престаје да функционише, а надзорни одбор врши и даље надзор над пословима ликвидације.

1. За време свога трајања задруга је као правна личност имала своја права и дужности, своја потраживања и обавезе. Сви ови и овакви правни односи, који су се затекли по престанку задруге, губе у задрузи свог преставника. По престанку задруге, остаје као представник ових и оваких правних односа скуп задругара, који су се затекли по престанку задруге. И тај скуп задругара постоји само и све

донде, док се ови правни односи не среде, не расчисте. А они за њихово сређивање бирају нарочите своје представнике, који носе име *ликвидатори*. А сређивање тих правних односа и њихово разчишћавање назива се *ликвидација*.

2. Ликвидаторе може да одређује скупштина задругара и надлежан првостепени суд. Надлежан суд може то чинити и на предлог једне десетине задругара. По својој функцији ликвидатори имају иста права и дужности као и управни одбор у задрузи. Они су представници задругара.

3. Надзорни одбор врши надзор над радом ликвидационог одбора.

Члан 67.

Увођење ликвидатора у задружни регистар.

Надзорни одбор дужан је да одређене ликвидаторе дотичном суду пријави најдаље за три дана ради увођења у задружни регистар, а то ће бити дужан да учини и онда, кад би и сам управни одбор био одређен да ликвидацију изврши. Ликвидатори ће лично пред судом потписати своја имена, или ће своје потписе послати суду у овереном облику. На тужбу ма и једног задругара суд може, ако има оправданих разлога, сменити ликвидатора и на његово место наименовати другог.

Ако би који од ликвидатора био спречен у вршењу ликвидаторског посла, надзорни одбор дужан је јавити то суду, који ће на његово место наименовати другог.

Имена ликвидатора надзорни ће одбор свагда обзнањивати у службеним новинама.

1. Право ликвидатора — ликвидационог одбора за вођење пословима ликвидације, према трећима је неограничено. Он својим радом обавезује задругаре да испуне обавезе престале задруге, извршује наплату њена потраживања и имање задругино претвара у новац. Он представља задругаре. Зато њихова имена морају бити уведена у задружни регистар и објављена у службеним новинама.

2. Поред тога што на предлог једне десетине задругара, надлежан првостепени суд може одређивати ликвидаторе (члан 66 закона, примедба под 2.), може то чинити и на основу оправдане оптужбе једног од задругара, као и ако би који од чланова ликвидационог одбора био спречен да врши своју дужност.

Члан 68.

Дужности ликвидатора

Ликвидаторима је дужност:

1, да сврше текуће послове, да испуне обавезе престале задруге, наплате њена потраживања и имање задругино претворе у новац;

2, да представљају задругу пред судом и ван суда;

3, да се за задругу равнају и да бирају избрани суд;

4, да свака три месеца објављују извештај о својој радњи, а по свршетку ликвидације и резултат тога рада.

Они могу закључивати и нове послове где би то било потребно ради довршења несвршених послова.

Ликвидатори могу продати задружно имање само на јавној лицитацији.

Наређења чл. 20, 21, 22, 24, 26, 27, 41 — 44. важе и за ликвидаторе.

Надзорни одбор контролисаће радњу ликвидатора.

1. У главном ликвидационом одбору има да врши исте послове које врши и управни одбор у задрузи, само што су ти послови самим циљем ликвидације ограничени.

2. Ликвидациони одбор може закључивати нове послове само утолико, уколико би ти нови послови били упућени на извршење ликвидације.

Члан 69.

Подела имовине.

Пошто се намире сви задругини повериоци и исплате сви дугови, оно што остане поделиће се међу задругаре према суми њихових уплата.

Ова подела може се предузети тек после рока одређеног за пријаву поверилаца (члан 63).

Од овога се изузимају задруге, које се оснивају без удела, које не деле добит и резервни фонд.

Кад оваква задруга престане и ликвидира онда ће се оно што претече, пошто се намире сви повериоци, предати на чување главном савезу, који ће то чувати све док се у месту, где је била задруга која је престала и ликвидирала, не оснује нова задруга, у оном истом смеру и на оним истим основама као што је била задруга која је престала.

А кад се оснује нова задруга главни савез пре-

неће на њу право располагања имовине задруге што је престала.

1. Поделити међу задругаре може се само чиста имовина, односно заостала имовина, пошто се намире дуговања задругина; с тога прво ваља да су намирени сви повериоци, па тек онда да се предузме подела имовине међу задругаре.

2. Подела имовине, поред тога, ограничена је још и врстом задруге (види члан 7 тачка 11.). Задруге које не деле добит не могу ни у ком случају делити свој резервни фонд. Код ових задругара резервни фонд представља безличну имовину.

Члан 70.

Одговорност ликвидатора и чланова надзорног одбара.

Ликвидатори који поступе противно наређењима члана 68. и 69. овог закона, одговарају лично и солидарно целим својим имањем и задрузи и њеним повериоцима, ако би од таква рада њихова произашла каква год штета по задругу и њене повериоце.

Одговорност ова пада и на чланове надзорног одбора, ако су ликвидатори с њиховим знањем радили противно одредбама члана 68. и 69., а они нису предузимали никакве мере за спречавање таквог рада ликвидатора.

Одговорност се ова не потиरे спрам поверилаца тиме, што је учињена радња била заснована на некој извесној одлуци скупштине, противној чл 68. и 69. овог закона.

1. Види члан 67 закона, примедба под 1.

Члан 71.

Чување књига и писма задругиних

По свршеној ликвидацији задругине књиге и писма од последњих 10 година, па до престанка задруге предаће се дотичном суду, да их чува за 10 година.

Задругари, или њихови правни наследници, као и повериоци задругини, могу, по одобрењу суда, у свако време ове књиге и писма прегледати.

VI. Особене одредбе.

I. За задруге с неограниченом одговорношћу.

Члан 72.

Неограничена одговорност задругара.

Код ових задруга задругари одговарају за обавезе задругине у смислу члана 2. и 90. овог закона.

1. Види члан 2 закона, примедба под 1. и 2.

Члан 73.

Изјава задругара.

У изјавама, које су задругари приликом ступања у задругу (члан 12) дужни писмено поднети, мора бити изриком наглашено, да сваки задругар одговара целом својом имовином солидарно, по одредбама овог закона, за обавезе задругине.

1. Види члан 17 закона, примедба под 1. и 3.

Члан 74.

Стечај задруге и неограничена одговорност задругара.

Приликом стечаја одговарају повериоцима поред задруге и задругари солидарно целом својом имовином за онај мањак, који се покаже, пошто се имање задругино, претворено у новац, распореди на признате тражбине поверилаца.

За измирење овог мањка мора сваки задругар положити део који на њ пада. Ако правила друкче не наређују део се овај израчунава према броју глава задругарских.

Ако неки задругар није у стању да положи свој део, онда ће се његов део разрезати на све остале задругаре подједнако.

Ну повериоциј који нису потпуно измирени, могу тражити накнаду од појединих задругара, и то по истеку три месеца, рачунајући од рочишта, на коме је прорачун накнадних прилога на измирење недостатака за исправан оглашен.

Тачно опредељене тражбине, које ликвидатори нису на рочишту оспорили, не могу оспоравати ни задругари од којих се тражи накнада.

Пуноважна пресуда изречена у парници по оној тражбини, коју су ликвидатори на рочишту оспорили, простире се на све задругаре. Задругари се не могу осудити на исплату оне тражбине, која је при стечајном поступку остала спорна, докле се иста тачно не определи.

1. Разлог за стечај је губитак имовине задружне у тој мери, да задруга не може да покрије своје дугове. Предњи члан износи остварење неограничене одговорности у случају отварања стечаја. Имовина се расподељује на поједине тражбине поверилаца, а мањак на поједине задругаре. Исто тако и онај мањак, који не може да измире поједини задругари, расподељује се на поједине задругаре подједнако (на три месеца по рочишту може поверилац тражити измирење од појединог задругара).

2. Величину тражбина, која је на рочишту утврђена, морају и задругари признати.

Члан 75.

Застаревање права на тужбу и прекидање застарелости.

Право на тужбу повериоца против појединих задругара застарова за две године по истеку рока обележеног у четвртом одељку члана 74., осим, ако с погледом на природу тражбине, није законом краћи рок застаревања утврђен.

Застарелост према поједином задругару прекида се, ако се поведе парница против задруге или ако задруга сама парницу поведе; али се не прекида ако се поведе парница против неког другог задругара, или ако овај парницу поведе.

Тако исто се застарелост не прекида према малолетницима и лицима, која су под стараоштвом, као и против правних особа, којима су законом призната права, која имају малолетници, а повратку у

првобитно стање нема места. Таквим лицима остаје само право на накнаду штете од стараоца.

1. Ако по истеку рока од три месеца од рочишта, па за две године, [неизмирени повериоци не би тужили појединог задругара за дуговање, право на тужбу застарева.

Члан 76.

Ступање појединих задругара у права повериоца према задрузи.

Задругари, који по члану 74 измире стечајне повериоце, ступају у њихова права према задрузи.

1. На место измиреног повериоца задругар ступа у исти положај према задрузи, а не и према задругарима.

Члан 77.

Одговорност иступелих, умрлих и искључених задругара.

Одредбе члана 74.—76. имају примене и на задругаре, који су на две године пре отварања стечаја из задруге иступили, умрли или били искључени (члан 59. и 61.). Они одговарају повериоцима за обавезе, које је задруга закључила до тренутка њиховог иступања из ње. Од ових задругара повериоци могу тражити накнаду тек по истеку шест месеца од дана рочишта, на коме је прорачун целокупне накнаде за исправан оглашен.

1. Претпоставка је за обавезу, да је још у времену док је задругар био у задрузи ово потраживање повериоца постојало.

II. За задруге с ограниченом одговорношћу.

Члан 78.

Задругарски удео.

Сума, до које код ових задруга одговарају поједини задругари, не сме бити мања од задругарског удела.

Колики ће задругарски удео бити мора се утврдити правилима при образовању задруге.

Одредбе правила о износу задругарског удела и измене њихове морају бити објављене.

1. Задругарски удео има двојак значај: Он показује највишу границу капитала са којим поједини задругар суделује у задружном предузећу, а показује и основу, која служи за израчунавање одговорности појединих задругара. за обавезе задругине (види члан 2 закона, примедба под 1. и 2. и члан 7 закона, примедба под 2.).

2. Задругар за обавезе задругине може одговорати у суми, колику представља удео и неколико пута удео. Удели служе као основа за пословање задругино, те с тога морају бити објављени.

Члан 79.

Измена удела.

Сума (износ) задругарског удела може се и повисити, ако на то пристану три четвртине свих задругара.

1. Величина удела утврђује се правилима задругиним — међусобним уговором између задруге и задругара. Она зависи од слободне воље већине задругара, те се с тога може и мењати.

Члан 80.

Смањивање удела.

За смањивање суме задругарског удела важе одредбе о подели задружног имања на случај престанка задруге (члан 63. и 69. одељак други).

Закључак о смањивању суме задругарског удела неће се пријављивати ни заводити у задружни регистар пре истека у чл. 69. одељку другом означеног рока. Уз пријаву за суд ваља приложити доказе, да је одлука о смањивању суме задругарског удела објављена. У исто време дужан је управни одбор дати писмено изјаву, да су повериоци, који су се задрузи пријавили и који на смањивање суме задругарског удела нису пристали, измирени или осигурани.

1. Задругарски удели служе као подлога за кредит задругин, они служе као обезбеда повериоцима за пружени кредит задрузи. Према суми и величини задругарских удела, односно према величини одговорности задругара, коју одређују задругарски удели, поверилац пружа кредит задрузи. С тога то смањивање удела мора повериоцима бити познато и они морају за тај поступак дати свој пристанак. О овоме смањивању удела мора бити извештен суд, који ће то три пута обзнанити у службеним новинама и позвати задругине повериоце, да у року од 6 месеца даду свој пристанак на ово смањивање удела, или да траже измирење дуга.

2. Пре увођења овога смањивања задругарског удела у задружни регистар, ваља управни одбор суду писмено да потврди, да су повериоци или пристали на то, или да су измирени.

Члан 81.

Број удела.

Правилима се може одредити, да поједини задругари могу имати више удела.

Колико највише удела може имати један задругар мора се такође правилима одредити.

Одредбе о овоме као и њихове измене морају се објавити.

1. Види о овоме члан 78 закона, примедба под 1 и 2; члан 79 закона, примедба под 1. и члан 80 закона, примедба под 1.

Члан 82.

Одговорност задругара
према збиру удела.

Задругар, који има више удела, одговара за обавезе задругине до оне суме, коју представља збир сума свих његових удела.

1. Односно збир суме свих његових удела (или једанпут или неколико пута), служи као основа за одређивање величине његове одговорности за обавезе задругине.

Члан 83.

Исплате уплата и удела.

Уплате, а ако су удели потпуно уплаћени, онда удели појединих задругара, не могу им се исплаћивати, нити за залогу у току послова узимати, све докле они из задруге не иступе (члан 59.—60.). Исто им се тако све дотле не могу ни дужне уплате опраштати.

1. Уплате задругарске службе, при ликвидацији или стечају задруге, да покрију дугове задругине (види члан 59 закона, примедбе под 1. и 2.).

2. Види и члан 57 и 58 закона.

VII. К а з н е.

Члан 84.

Прва врста казне.

Затвором до године дана а уз то и новчано до 2.500 динара казниће се:

1, чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, који намерно раде противно одредбама овог закона и правилима задруге;

2, чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, који у пријавама, доставама и уверењима, која по овом закону морају да шаљу суду намерно представе неистинито стање;

3, чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, који намерно у својим представкама, прегледима имовног стања, броја задругара и укупне суме задругарских удела, или у својим изјавама на скупштини неистинито представе или прикрију стање задруге;

4, чланови управног и надзорног одбора, ако записнике скупштинске намерно воде неистинито.

Уз горње казне могу се кривци казнити и губитком грађанске части.

1. Казнама је законодавац санкционисао све законске прописе, чија важност зависи од делања

управног, надзорног и ликвидационог одбора и службеника задругиних.

2. За ова учињена дела, која повлаче за собом кривичну одговорност, законодавац тражи да се докаже намера, да се дело учини, без обзира да ли је учињено из користољубља или не.

Члан 85.

Друга врста казне.

Затвором до три месеца, а уз то новчано до 1.000 динара казниће се:

1. чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, ако задруга дуже време од три месеца остане без надзорног одбора. или ако за толико време надзорни одбор остане без потребног броја чланова за пуноважан рад;

2, чланови управног и надзорног одбора и ликвидатори, ако пропусте сазвати скупштину (члан 41. и 42.);

3, чланови управног одбора, ако противно наређењу првог одељка члана 64. и члана 65. не изведе суд за отварање стечаја;

4, чланови управног одбора, ако поступе противно наређењу члана 83.;

5, ликвидатори, ако поступе противно наређењу члана 69.;

6, чланови управног одбора, ако у предметима, који спадају у круг рада скупштине, самовољно решавају;

7, чланови управног и надзорног одбора и други службеници, који не би давали обавештење надзор-

ницима главног савеза, или комесарима надлежне државне власти.

1. Код ове врсте казне, не гледа се постоји ли намера за дело или не, но се гледа само њихово учињено противзаконно дело.

Члан 86.

Трећа врста казне.

Затвором до месец дана, а уз то новчано до 500 динара казниће се:

1, чланови управног и надзорног одбора земљорадничких задруга, ако одобравају позајмице незадругарима;

2, чланови управног и надзорног одбора и други службеници задруга за набавку сировина, справа и стоке, ако раде противно наређењу другог одељка тачке 8. члана 7. овог закона.

Ако има олакшавних околности примениће се на кривце само новчана казна.

1. Ова врста казне односи се на учињена дела у самом пословању задругином — у њеном унутарњем раду.

Члан 87.

Повреда закона о јавним удружењима и зборовима.

Чланови управног одбора, ако допусте и не спрече на свупштини претрес предлога, који се тичу јавних одношаја, чије претресање потпада под прописе закона о јавним удружењима и зборовима, казниће се новчано до 500 динара.

1. Види члан 1 закона, примедба под 1.

Члан 88.

Ослобођење казне.

Казне ове неће се примењивати на оне чланове управног и надзорног одбора, ликвидаторе и друге службенике, који докажу, да су се факта изложена у предњим члановима догодила без њихове кривице.

Члан 89.

Извиђање и суђење кривица.

Тужбу за дела изложена у предњим члановима могу поднети лица, која су на то овлашћена од *скупштине задругара, или управног одбора главног савеза или министра народне привреде.*

За извиђање и суђење ових дела надлежни су првостепени судови по одредбама кривичног судског поступка.

VIII. Повластице.

Члан 90.

Ограничење одговорности задругара.

Задругари земљорадничких и занатских задруга, одговарају за обавезе задругине (члан 2. овог закона), а и за своје личне обавезе према задругама до мере, коју утврђује тачка 4. и 4. а §. 471. грађанског судског поступка.

1. Види о овоме члан 2. примедбу под 2.

Члан 91.

Намирнице набављене позајмице не могу се узимати у попис за дуг.

Справе, стока, семе и остале пољопривредне намирнице набављене позајмицом земљорадничке задруге не могу се узимати у попис за дуг, порезу и прирезу све дотле, докле их сопственик њихов сасвим не исплати задрузи.

За доказ да су ови предмети набављени позајмицом земљорадничке задруге и да нису још исплаћени са свим, служиће уверење, које ће земљорадничка задруга издавати сваком свом дужнику — задругару.

Ово исто вреди за сировине и справе, које су занатски задругари узели на отплату од својих задруга.

1. Ове намирнице и на даље остају, све док се позајмица не измири, са искључивим правом располагања задруге. Она и на даље служи задрузи као обезбеда да ће дужник свој дуг измирити и као сигурност за случај да то дужник не учини.

2. За надлежне државне власти, за ове случајеве, довољно је уверење задруге, да су ове намирнице набављене позајмицом, која још није измирена

Члан 92.

Залог код позајмица задругарима.

Земљорадничке задруге, које имају задатак да давањем позајмица потпомажу своје задругаре, имају право, да се у случају, ако који од њихових дужника

свој дуг о року не измири, пре свију других поверилаца и без судске помоћи наплате из оних предмета, који су им као залога ради безбедности дуга дати од самог дужника.

Ствари које су за берзу продаће се на берзи, а остале путем јавне продаје, коју ће задруга вршити у присуству нарочито за то од надлежне власти одређеног лица. Ако што по наплати главног дуга, интереса и трошкова задруге претече, вратиће се дужнику, а ако је овај умро или га нема, онда ће се вишак послати суду на распоред.

1. На основи *залог* задруга даје позајмице задругарима с тим, ако не измире свој дуг, да га може она сама измирити из залог. Ствар је онда у залози, кад је предана у руке повериоцу, или је то утврђено другим неким знацима (види члан 93. закона).

Члан 93.

Чување залога.

Земљорадничке задруге које имају задатак да давање позајмица потпомажу своје задругаре, овлашћују се, да предмете, који су им од дужника или за њега ради безбедности дуга дати као залога, и то: справе, стоку и земаљске производе, могу оставити на руковање и чување самим дужницима. Само имају пре тога да у присуству два сведока и месне општинске власти саставе тачан попис и да предмете, који служе као залога, жигошу онако, како је то према самим предметима могућно.

Дужници, којима се овако оставе на руковање

и чување предмети, који служе као залога, одговорни су за неповредимост истих.

Они не могу исте продати или отуђити без претходног допушта и пристанка задруге.

Дужници, који би тако заложене предмете скривали, продавали или ма на који начин трошили или отуђивали без претходног одобрења и пристанка задруге, одговараће као упропаститељи имања, које им је поверено на чување (§. 255. кривичног закона).

1. Законодавац је овим имао намеру да пружи земљораднику — задругару, могућност, да је у стању задрузи дати за обезбеду позајмице залогу без икаквог уштрба у својој производњи и газдинству Стока, справе и на даље остају као саставни део средстава за његову производњу. А повериоца — задругу законодавац је од штете обезбедио одредбама другог, трећег и четвртог одељка овога члана.

2 §. 255. кривичног закона тач. 1 вели, да ће се као варалица казнити: ко сопствену ствар, која је од надлежне власти, за сигурност повериоца, или за циљ продаје узапћена, тајним, недозвољеним начином испод запта узме, прикрије или уништи, у случају ако се поверилац на други начин не би могао никако, или не би могао потпуно намирити итд.. Под заптом разуме се и онај случај, кад власт ствари само попише, па опет самом господару истих на храњење повери, или кад господару или уопште дотичном лицу власт закаже, да извесне ствари отуђити, потрошити или упропастити несме. Превара се казни до пет година затвора, или у новцу до 500 талира, поред губитка грађанске части.

Члан 94.

Наплата позајмица.

За позајмицу по обавезама (облигацијама), којима рок прође, а дужници их не врате, задруга ће тражити наплату преко надлежног суда.

Судови су дужни да овакве тражбине као хитне решавају.

А извршне власти дужне су, да судске налоге извршују најдаље у року од 15 дана, рачунећи од дана пријема.

1. Обавеза вреди онда, ако ју је онај, који је издаје, сâм и писао и потписао, иначе треба да је влашћу потврђена. Општински судови могу потврђивати исправе у вредности до 200 динара. Кад више њих издају овакву исправу, онда је потребно, да је један од њих напише и потпише, а остали испод његова потписа да напишу, да су обавезу прочитали и да се и они по њој обвезују, па да се по том потпишу. То вреди и за јемце, који ће написати, да за ову обавезу јемче.

2. Општински судови су надлежни да суде све спорове у вредности до 200 динара; а спорове о непокретностима и меничним потраживањима до 100. динара.

3. За развитак земљорадничког кредита врло је важна околност да поверилац од стране државе добија све могуће услове, за што веће обезбеђење свога потраживања. Исто тако и сигурност. да у случају спора, до свога потраживања дође брзо и без материјалних жртава. Ако ови услови нису ис-

пуњени, поверилац ће се врло тешко решити да своје капитале уступа на зајам.

Члан 95.

Ослобођење од такса.

Задруге и савези ослобођавају се свих такса око оснивања, око потврђивања правила, књига и обавеза за оверавање потписа, и у опште за сверадње, што их с државним или општинским властима имају.

1. Намера државе да и она помогне да се управни трошкови задружни сведу на што мању меру. Јевтина администрација земљорадничких задруга пружа могућност земљорадничким задругама да могу пружати својим задругарима јевтин кредит.

Члан 96.

Ослобођење пореза и приреза

Задруге које не деле добит ослобођавају се пореза и свих приреза на рад, капитал и приход.

1. Задруга је удружење које тежи да потпомогне привреду својих задругара. У томе свом делању она не циља на добит, већ да уштеди. Законодавац ослобођава од порезе ту уштеду код задруга које не деле добит. Задруга није спекулативно предузеће; она не чини услуге задругарима, да би на рачун њихов за себе извукла какву корист, као што то раде акционарска предузећа. Искорошћавајући све повољне прилике створене задружним предузећем, она користи од задружног предузећа пружа својим задругарима.

Члан 97.

Ослобођење царине.

Земљорадничке задруге и савези ослобођавају се још и царине и споредних такса, које се на царинарницама наплаћују на увоз пољопривредних справа, семења, садница и приплодне стоке.

1. Законодавац је намеравао непосредно да утиче да се постепено земљорадничка производња задругара снабде са што бољим, савршенијим и јевтинијим средствима за производњу. Потреба за што јачим развитком интензивнијег обрађивања земљишта све се више испољава, те је било утолико јача потреба да се земљораднику створи могућност за набавку што бољих, савршенијих и јевтинијих пољопривредних справа и осталих средстава земљорадничке производње.

2. Ова повластица уништена је једним прелазним наређењем закона о општој царинској тарифи од 31. марта 1904. године.

Члан 98.

Ослобођење такса око потврде облигација.

Задругари земљорадничких задруга ослобођавају се државних и општинских такса око потврђивања облигација, кад узимају новац на зајам од својих задруга.

1. Види члан 95, напомена под 1.

IX. О савезима.

Члан 99.

Главни савез,

Све се задруге морају груписати у један главни

«савез, и то: земљорадничке у свој а занатлијске у свој главни савез.

1. Задатак је Главног Савеза чисто моралан и инструктиван; он је заштитник интереса свију земљорадничких задруга, он је представник свију земљорадничких задруга. Њега сачињавају све земљорадничке задруге, Земаљски Савез Земљорадничких Задруга (Задружна Аграрна Банка) и Главна Живинарска Задруга.

Члан 100.

Правила Главног Савеза

Главни Савез мора имати своја правила у којима ће бити јасно обележен његов смер, како се задобива право на чланство и како се губи и престаје, како се саставља и бира управни одбор савеза, како се сазивају конгреси (скупштине), како се постављају и отпуштају надзорници савеза и све друге појединости, које се тичу смера савеза и његовог остваривања.

1. Фирма Савезова гласи: *Главни Савез Српских Земљорадничких Задруга*. Његово је седиште у Београду а чланови, све земљорадничке задруге, сви срески, окружни и земаљски савези земљорадничких задруга.

2. Чланство се задобија кад на основу писмене изјаве и правила земљорадничких задруга, среских, окружних и земаљских савеза, који хоће да ступе у савез, управни одбор реши да се приме у чланство. Чланство престаје: кад члан престане да ради (ликвидира), кад сам иступи из Савеза, или буде искључен.

3. Органи Савеза су: управни одбор, конгрес, надзорници и остали службеници.

Члан 101.

Потврда правила.

Правила главнога савеза потврђује министар народне привреде и надзирава њихово вршење. Он има право обуставити сваку одлуку која би била противна правилнику.

Главни савез је дужан да објави у службеним новинама своје име и свој смер, пошто су му правила потврђена.

1. Правила морају бити написана у смислу одредаба закона о земљорадничким задругама, њима мора бити довољно обезбеђен смер Савеза. Министар народне привреде, ако су правила Савеза написана у духу закона, и ако нису противна смеру Савеза дужан је да их потврди.

Члан 102.

Задатак главног савеза.

Задатак је главног савеза:

- 1, да здружи задруге у једно коло;
- 2, да се стара о оснивању нових задруга и да се брине о правилном раду и напредовању свих задруга;
- 3, да према сваком представља и брани интересе појединих и свих задруга;
- 4, да се стара о оснивању и управљању среских, окружних и земаљских савеза; и
- 5, да преко својих надзорника врши прегледе

и одржава надзор над радом и стањем појединих и свих задруга и савеза.

Других задатака, осим ових овде побројаних Главни савез не сме имати.

1. Види члан 1, примедба под 1.

Члан 103.

Конгрес земљорадничких задруга.

Конгрес (скупштину) главног савеза сазива управни одбор који одређује и место где ће се конгрес држати.

Управни одбор је дужан бар на недељу дана пре састанка конгреса извести министра народне привреде о дану кад ће се и где ће се конгрес држати и поднети му дневни ред.

Министар народне привреде одређиваће нарочитог комесара, који ће присуствовати конгресу. Он има права обуставити рад конгреса ако нађе да није сагласан са одредбама овог закона и правилима савеза

1. Конгрес састављају чланови Савеза, а њих на конгресу представљају њихови пуномоћници, који морају бити задругари. Сваки члан има на конгресу право на један глас. Састаје се једанпут годишње а према потреби и више пута. Поред осталог, он је надлежан да доноси решења о изменама и допунама у правилима Савеза. За такве одлуке морају гласати три четвртине свих чланова. Иначе конгрес пуноважно решава с оноликим бројем чланова, колики буде на конгресу заступљен.

Члан 104.

Надзорници и преглед задруга.

Надзорници главног савеза прегледају сав рад и стање задруге.

Свака је задруга дужна да допусти надзорнику савеза, да јој прегледа: сав рад, све књиге, писмена, благајницу, ефекте, тргове (робу), као и све остале документе и вредности, којима рукује или које притежава. Прегледу надзорника главног савеза мора присуствовати управни и надзорни одбор дотичне задруге.

Надзорник саставља о сваком прегледу протокол у два примерка, који морају потписати, поред њега сви чланови управног и надзорног одбора дотичне задруге који су прегледу присуствовали.

Један примерак протокола надзорник ће предати на реверс надзорном одбору дотичне задруге, а други примерак протокола узеће собом и са својим извештајем о прегледу, коме ће приложити и реверс надзорног одбора, предаће управном одбору главног савеза.

Надзорни одбор дотичне задруге је дужан, да у позиву на скупштину, која прва долази после извршеног прегледа, стави на дневни ред за решавање и протокол о прегледу, који је саставио надзорник главног савеза. На скупштини пак надзорни је одбор дужан поднети и од своје стране извештај о исходу прегледа.

Ако управни одбор главног савеза нађе, да је рад у којој задрузи противан закону и правилима њеним, он ће поднети тужбу надлежном суду.

1. Важна је околност за развитак и успех земљорадничких задруга, да повремено њихов рад прегледа непристрасан и стручан надзорник. Као самоуправна тела задруге су овај надзор извеле у своме кругу. Савез, односно земљорадничке задруге, које чине Савез поверавају, нарочитим — стручно спремним лицима, надзорницима преглед рада у задругама. С друге стране Савезу је дата могућност да одговори потпуно потребама надзора. Њему су најбоље познате прилике које код појединих задруга владају. А њему је дата могућност, на првоме месту, на сваку задругу да утиче да се грешке у раду исправе, пре но што би употребио крајње мере. Могућношћу да задругу искључи из Савеза, као и могућношћу да јој спречава да се користи услугама како самога Главног Савеза, тако и Земаљског Савеза, њему су пружена довољна средства (поред стручног образовања надзорника), да задружни живот упути правилним током.

2. Државни — бирократски надзор не би одговорио овим потребама. Он би био сувише суров; ни у ком случају не би био и инструктивне — поучне природе. Придржавајући ее законских прописа, а непознавајући дубље прилике које владају код земљорадничких задруга и које би требале да владају, он би питања без околишења кршио преко колена. Такав надзор не би био на првоме месту стручан, а на другоме месту био би и пристрасан — партизан. Земљорадничке задруге као самоуправна — демократска тела, од тих својих особина много би изгубиле кад би се допустио једини и искључиви

преглед задруга од стране државе. Тај преглед мора потицати из средине земљорадничких задруга.

Члан 105.

Упуства за вршење прегледа.

Управни одбор главног савеза је дужан да напише упуства о вршењу прегледа, о вођењу протокола и састављању извештаја о прегледу.

Члан 106.

Срески окружни и земаљски савези.

Сем тога могу се земљорадничке задруге за сабе, а занатске за себе груписати у среске, окружне или земаљске савезе ради вршења послова побројаних у члану 1. под А и Б, а за потребе својих задругара.

Правилима ових савеза може се и појединцима допустити ступање у чланство савеза, али само према потреби за састав управног и надзорног одбора савеза; иначе правилници ових савеза морају бити састављени у духу правилника оних задруга, из којих је савез састављен.

Главни савез надзирава рад ових савеза онако исто као и код задруге.

1. Потребе код земљорадника, које изазивају стварање задруга, изазивају и стварање савеза: месне задруге оне послове које саме за себе, појединачно нису у стању да извршују, предају савезу да их он изврши. На тај начин месне задруге склапају између себе веће задруге — савезе.

2. Савез Српских Земљорадничких Задруга оснива се на уделима. Члан овог Савеза може бити свака месна земљорадничка задруга и сваки почасни и дописни члан Главног Савеза. Удео износи 100 динара и уплаћује се у року од 5 година, по 20 динара годишње. Сваки члан одговара својим уделом и још десет пута више удео (1000 динара) за обавезе савезове. На уложене уплате удела чланови добијају од Савеза интерес. Добит се не дели, но се уноси у резервни фонд.

3. Циљ Савеза је да се одазива потреби у земљорадничком кредиту код својих чланова, тј. да својим члановима чини позајмице; да прима на чување уштеде и сувишке у новцу својих чланова а и нечланова; да набавља земљорадничке намирнице својим члановима и да врши продају земљорадничких производа и израђевина својих чланова и за њихов рачун.

Члан 107.

Државни надзор.

Министар народне привреде има право да врши надзор над задругама и савезима из члана 106 овог закона.

1. Главни Савез је узео у своје руке преглед рада земљорадничких задруга — преглед који потиче из круга самих задруга. Оним задругама које хоће да се подвргну прегледу (које ступе у савез), Савез им даје могућност, да њихов рад прегледа стручан надзорник, који тај преглед врши по нарочитим упутствима, дајући органима задруге упутства за руковање

пословима у задрузи — поучавајући их. С тога нема разлога за сталну контролу државе над радом задруга, а не постоји ни основа за извршење таквог надзора. Број задруга је приличан, а и рад у њима разноврсан (разноврсни су предмети задружног предузећа), да би се могла извести корисно контрола од стране државе. Држава би својим надзорницима морала дати велике слободе у њиховом понашању према органима задруге, а према потреби и самовољно мешање у пословање задруге. А са овим правом не би се слагало начело по коме задругари солидарно одговарају према исходу послова у задрузи, по коме органи задруге, материјално и морално одговарају за проузроковане штете, услед извесне предузете радње у задрузи. Кад је у питање морална и материјална одговорност задругара и органа задруге, крутом бирократском мешању, а нарочито код установа које су на начелима самоуправним, нема места, јер би оно целини донело само штете, а не и користи. С тога овај државни надзор, ни у ком случају, не би смео додиривати материјалну страну установе, ни сва она делања њених органа, од којих је она зависна.

2. Држави за чување општих интереса, дата је довољна гаранција у организацији и раду Главног Савеза. Она мора самоуправним телима допустити да самоуправно — слободно развијају свој живот; мора допустити контролу која је потекла из њихове средине све донде, док не добије *пошћуно и стварно уверење*, да та контрола у извесном правцу иде странпутицом и да се таквим радом штете општи

интереси. Тек је онда умесно мешање државе у са-
моуправу појединих самоуправних тела.

Х. Прелазна наређења.

Члан 108.

Саображење правила
закону.

Задруге које су постојале пре но што је ступио
у живот овај закон, дужне су најдаље за годину дана
своја правила и свој рад саобразити овом закону.

1. И те задруге морале су бити уведене у за-
дружни регистар, јер по члану 11 закона постају
правно тек онда, кад се уведу код суда у задружни
регистар.

Члан 109.

Рок од 6 месеца за сту-
пање у савез.

Задруге, које за 6 месеца, од дана свог осни-
вања не ступе у главни савез, не могу више као
такве постојати.

О њиховом престанку решиће суд на пред-
ставку главнога савеза.

1. Ово је последица члана 99 закона, да се све
задруге морају груписати у један Главни Савез. Тим
ступањем поред други користи за задружни покрет,
дата је и држави гаранција за заштиту општих
интереса.

2. Задруге могу из два разлога да не ступе у
Главни Савез: или ако саме не ступе — својевољно,

или ако их Главни Савез не прими сам у чланство,
из разлога што им правила нису саобразна закон-
ским прописима, или из разлога што му људи, који
сачињавају задругу, не дају моралне гаранције, да
ће радити на корист идеје задругарства и на корист
општих интереса.

3. И у једном и у другом случају дужан је
надлежан првостепени суд да реши, да оне као та-
кве престану, и да их надлежним путем примора да
ликвидирају.

Члан 110.

Ступање закона у живот.

Овај закон ступа у живот кад га Краљ потпише.

Препоручујемо нашим министрима: народне
привреде и правде, да овај закон обнародују, и о
извршењу се његову старају; властима пак запове-
дамо, да по њему поступају; а свима и свакоме да
му се покоравају.

Јн. б. 37252